

Η νέα περίοδος στην αμερικανική πολιτική: προοπτικές και κίνδυνοι

Η απροσδόκητη και φαινομενικά ακατανόητη εκλογή Τραμπ σηματοδοτεί μια νέα περίοδο για τις ΗΠΑ και τις εξωτερικές σχέσεις τους, τελικά για τον κόσμο.

Η εσωτερική κατάσταση

Η έξυπνη, απροσδόκητα επιτυχημένη ρητορική και τελικά η εκλογή του Τραμπ, ενός βαθύπλουτου, επηρμένου φοροφυγά τηλεαστέρα, αναγνωρίσιμου προσώπου της αμερικανικής οικονομικής ελίτ, χωρίς εμφανή πρόσδεση σε κάποιο μεγάλο πολιτικό μπλοκ εξουσίας, ανέδειξε για πρώτη φορά τη χρόνια και προϊούσα διαίρεση ανάμεσα στην «Αμερική του χρήματος» και την «Αμερική της γης», ανάμεσα στις ακτές και την αγανή ενδοχώρα.

Η γνήσια αμερικανική επιθετική ρητορική του, που θύμιζε σερίφη της άγριας Δύσης, απέναντι στην ανεξέλεγκτη λαθραία μετανάστευση (10 εκ. οι λαθραίοι) που πλήττει κυρίως φτωχά στρώματα, υπέρ της παραγωγικής βιομηχανικής ανασυγκρότησης της αποβιομηχανοποιημένης μεσοδυτικής ζώνης, υπέρ της προτεραιότητας επίλυσης των εσωτερικών προβλημάτων κι η ανάδειξη της χρόνιας κυβερνητικής διαφθοράς (προσωποποιημένης στην αντίπαλό του) και των βασικών αμερικανικών αξιών, προσέελκυσε ετερογενές μίγμα δυσαρεστημένων. Κι η μπερλουσκονικού χαρακτήρα προσωπική του επαγγελματική επιτυχία γοήτευσε επίδοξους εραστές του πλούτου. Ενδεικτικά, πάνω από τους μισούς εργαζόμενους στις ΗΠΑ δεν έχουν εισπράξει δολάριο αύξησης από την αύξηση της παραγωγικότητας τα τελευταία 40 χρόνια, μεγάλο μέρος του πληθυσμού παρά τις προσπάθειες Ομπάμα ζει χωρίς ουσιαστική ασφαλιστική κάλυψη και μεγάλο μέρος των μεγάλων πόλεων, ειδικά στην ενδοχώρα, είναι γκετοποιημένο κοινωνικά αν και η εγκληματικότητα έχει μειωθεί δραστικά, σε μια βαθιά θρησκευόμενη κοινωνία που έχει μάθει να γοητεύεται από την επιθετικότητα, την επιτυχία του χρήματος και να καθορίζει τη στάση της, αρνητική ή θετική, με βάση ό,τι της σερβίρει η τηλεόραση. «Μια ταινία του Χόλιγουντ δεν έχει γίνει ποτέ για εμάς, όλο χαρακτήρες της ΝΥ και του Λ.Α σκιαγραφούνται» είπε με παράπονο ένας κάτοικος της πολιτείας του Αιντάχο, όταν τον ρώτησαν γιατί η πολιτεία του ψήφισε θριαμβευτικά τον Τραμπ. Δυστυχώς η ειρωνεία της Ιστορίας για μια ακόμα φορά έφερε έναν εκπρόσωπο της άρχουσας τάξης να εκπροσωπεί τους μη προνομοιούχους.

Η εκλογή του Τραμπ λειτούργησε ως ένα ισχυρό σοκ στα εν υπνώσει ανώτερα και μεσαία στρώματα της αμερικανικής κοινωνίας των δύο ακτών, που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με το μεγάλο χρηματοπιστωτικό διεθνές κεφάλαιο, τους κολοσσούς της (βιο)τεχνολογίας, την πολιτική, δημοσιογραφική και ακαδημαϊκή ελίτ. Εκείνα τα στρώματα που έχουν επωφεληθεί κυρίως από την τριακονταετή αμερικανική παγκόσμια αγορά στη μετά Ρέηγκαν εποχή, χρεώνοντας τη χώρα, την ίδια στιγμή που τα ίδια συσσώρευαν αμύθητα πλούτη. «Οι άνθρωποι που ψήφισαν Τραμπ είναι τελείως διαφορετικοί από εμάς και μας μισούν», αναφώνησε επιφανές μέλος της αμερικανικής πνευματικής ελίτ, αδιαφορώντας για τις αιτίες της ψήφου. «Ξυπνήσαμε σε μια άγνωστη χώρα» έγραψε ένας άλλος, εξηγώντας ότι συνειδητοποίησε ότι δε γνωρίζει καλά τη χώρα του (!!).

Ήδη πριν από την εκλογή του ξεκίνησε και βρίσκεται σε εξέλιξη μια γιγαντιαία προπαγάνδα άνευ προηγουμένου εναντίον του από τα κυρίαρχα ΜΜΕ, με απαξιωτικούς χαρακτηρισμούς, ενίοτε ψεύδη (όπως ότι κατέβασε το προτρέτο του Μάρτιν Λ. Κινγκ από το οβάλ γραφείο), αποσιώπηση πάγιων πολιτικών μετανάστευσης ακόμα και από την εποχή Ομπάμα, (την αλλαγή και αυστηροποίηση καθεστώτος βίζας για χώρες μουσουλμανικές, όπως το Ιράν), υπερπροβολή μεταβατικών διαταγμάτων, όπως αυτό για την τριών μηνών απαγόρευση εισόδου σε κατοίκους 9 χωρών και αποσιώπηση της μάλλον σιωπηρής αποδοχής του διπλασιασμού του κόστους της εργασιακής βίζας, ώστε να παρεμποδιστεί η αυξανόμενη διείσδυση στην αγορά εργασίας μικρομεσαίων επιχειρήσεων από Ινδούς και Κινέζους.

Η αντίδραση του επιτελείου Τραμπ και του ίδιου, σε πολλές περιπτώσεις ερασιτεχνική, μάλλον ενίσχυσε την προπαγάνδα. Η επίθεση αυτή, ανεξάρτητα από το αν θα οδηγήσει τελικά σε αλλαγή πολιτικής του Τραμπ, πλήττει το θεσμό του προέδρου και την εικόνα της πολιτικής στις ΗΠΑ, και τελικά αναδεικνύει την απουσία σεβασμού στους βασικούς πολιτειακούς θεσμούς και το εγγενές έλλειμμα δημοκρατικής συνείδησης στη χώρα. Μεγαλύτερο ακόμα κακό όμως προκαλεί η ανάδειξη ως κυρίαρχου εναντίον του Τραμπ του θέματος της υποτιθέμενης (;) εμπλοκής της Ρωσίας στην εκλογική διαδικασία προς όφελός του. Ακόμα και αν κάτι τέτοιο ευσταθεί, που σίγουρα θα είναι καταδικαστικό για τη μετέπειτα πορεία του Τραμπ, είναι μάλλον απογοητευτικό για το κύρος μιας υπερδύναμης να δηλώνει ότι μια άλλη δύναμη, εμφανώς κατώτερη σε όλους τους τομείς, μπορεί να καθορίζει ακόμα και τον πρόεδρο. Εκτός αν βρισκόμαστε μπροστά στη δημιουργία ενός νέου «εχθρού», που, αν είναι η Ρωσία, τότε προμηνύονται απρόβλεπτες εξελίξεις.

Η δημαγωγική παρουσία του Τραμπ, που δεν εγγυάται για καμμία θέση του, δεν μπορεί να διασφαλίσει αν ο Τραμπ θα υλοποιήσει τελικά τα υπεσχημένα ή θα συμβιβαστεί. Παρά την οργιώδη προπαγάνδα πάντως, το γεγονός ότι έχει αρχίσει να υλοποιεί με ομολογουμένως πρωτοφανή ταχύτητα και συνέπεια το πρόγραμμά του, φαίνεται να ικανοποιεί τους ψηφοφόρους του. Και έχει απελευθερώσει ακραίους, που, μάλλον αντίθετα με τις πραγματικές προθέσεις του ίδιου του Τραμπ, προβαίνουν σε ακρότητες (πχ δεκάδες επιθέσεις σε συναγωγές τον τελευταίο μήνα), επιτείνοντας τις αντιθέσεις και τη σύγχυση.

Το μεγάλο ερώτημα είναι αν μπορεί ο εν εξέλιξη πόλεμος εξουσίας να οδηγήσει ακόμα και σε παραίτηση Τραμπ. Κάτι τέτοιο, χωρίς να αποκλείεται, μάλλον δε φαίνεται ιδιαίτερα πιθανό, ιδίως παρόντος του υπερακραίου αντιπροέδρου του, που αναγκαστικά, τότε, θα τον αντικαθιστούσε. Τελικά η Αμερική συνειδητοποιεί ότι τώρα έχει έναν πρόεδρο που σε ύφος, προσωπική επαγγελματική πορεία και αρχές, μάλλον είναι πιο κοντά από οποιονδήποτε άλλο σε αυτό που είναι η ίδια, πράγμα δύσπεπτο από μεγάλο μέρος της εγωκεντρικής ελίτ, ακόμα και ως αδυναμία αντικατοπτρισμού της. Αντί να αλλάξει τον πρόεδρό της, η Αμερική μάλλον θα πρέπει να αλλάξει τον εαυτό της πρώτα.

Η επίδραση στις διεθνείς σχέσεις

Αν όμως η ρητορική του Τραμπ για την εσωτερική πολιτική είναι υπεύθυνη για την ψήφο που έλαβε, η εξωτερική πολιτική μάλλον είναι αυτή που ανησυχεί την κυρίαρχη ελίτ, που αντιδρά. Και οι πρώτες διακηρύξεις και κινήσεις του για τα θέματα εξωτερικής πολιτικής μάλλον μας προσανατολίζουν επιπλέον στο ποιες

ομάδες εξουσίας εκμεταλλεύτηκαν την άνοδό του για την εξυπηρέτηση των δικών τους στόχων ή ίσως ακόμα ήταν και σε συνεννόηση μαζί του, παρέχοντάς του στήριξη. Γιατί δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο οικονομικά ανεξάρτητος από χορηγίες Τραμπ πολύ δύσκολα θα μπορούσε χωρίς καμμία άλλη στήριξη να διαγράψει όλη αυτή την πορεία μέχρι το Λ. Οίκο.

Ποιοι θα μπορούσαν εντός Αμερικής να έχουν λόγους να αντιδράσουν στην εξωτερική πολιτική Ομπάμα και να θέλουν αλλαγή πολιτικής; Είναι γνωστό ότι από τις πάγιες συντεταγμένες της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής ο Ομπάμα, του οποίου η πολιτική σηματοδότησε τη σταδιακή και ενεργή μετατόπιση του ενδιαφέροντος από τη Μέση Ανατολή στην Ευρασία, απέστη μόνο σε σχέση με το εύρος και τη σταθερότητα της υποστήριξης του Ισραήλ και της συνακόλουθης στάσης του απέναντι στο Ιράν. Στάθηκε σταθερά απέναντι στους εποικισμούς και βέβαια σύνηψε την ιστορική συμφωνία για τα πυρηνικά του Ιράν, η οποία να μεν περιορίζει τα πυρηνικά του Ιράν, αλλά του επιτρέπει για πρώτη φορά να βγει από τη διεθνή απομόνωση και να παίξει τον περιφερειακό του ρόλο, πράγμα άκρως επικίνδυνο για την ασφάλεια του Ισραήλ. Ο Τραμπ, με οικογενειακούς δεσμούς, λόγω της κόρης του, με το ορθόδοξο εβραϊκό λόμπι, στηρίζει εξ αρχής την πολιτική Νετανιάχου.

Η δε διακηρυγμένη πολιτική συνεννόησης με τον Πούτιν δεν είναι ασυμβίβαστη με τις διακηρυγμένες θέσεις της ισραηλινής εξωτερικής πολιτικής τα τελευταία χρόνια για ενίσχυση των δεσμών με τη Ρωσία, δεδομένου του αυξανόμενου ρόλου της Τουρκίας και του Ιράν. Και ακόμα, η ακόμα πιο ενεργής υποστήριξη των Κούρδων, προκειμένου να δημιουργηθεί μια ασφαλής και ελεγχόμενη ζώνη ανάμεσα στο Ιράν, τη Συρία και τη Χεζμπολάχ, μάλλον εξυπηρετεί το Ισραήλ μακροπρόθεσμα.

Επιπλέον, ο Τραμπ κατήργησε από τις πρώτες ώρες της προεδρίας του την ασιατική εμπορική συμφωνία και έχει διακηρύξει εξ αρχής την αντίθεσή του με τις τερατώδεις πολυμερείς εμπορικές συμφωνίες όπως η ΤΤΡΙΡ, βασικούς μοχλούς των επόμενων σταδίων του ελέγχου της παγκόσμιας αγοράς. Ακόμα, είναι αβέβαιη η τελική του στάση έναντι της ΕΕ, αλλά σε κάθε περίπτωση δε φαίνεται διατεθειμένος να στηρίξει ενεργά τη γερμανική κυριαρχία, που κλείνει εμπορικές συμφωνίες με τους Κινέζους, ενισχύοντας έτσι πρακτικά τις υπάρχουσες φυγόκεντρες τάσεις εντός της ΕΕ, που τελικά θα καθοριστούν από την τελική έκβαση του Brexit. Τελικά, δεδομένης και της επιθετικής του ρητορικής έναντι της Κίνας, η οποία είναι εδώ και χρόνια ο πρώτος διακηρυγμένος κίνδυνος για την αμερικανική επιρροή διεθνώς, διαφαίνεται ότι ο Τραμπ τελικά και συνολικά ίσως εκφράζει ένα μέρος της ελίτ, που θεωρεί ότι πρέπει να ληφθούν δραστικά μέτρα εναντίον της επερχόμενης παγκόσμιας οικονομικής και πολιτικής επέλασης της Κίνας. Οι Αμερικάνοι εναντίον της παγκοσμιοποίησης, οι Κινέζοι υπέρ. Άλλη μια ιστορική ειρωνεία. Η διαφανόμενη συνεννόηση με τη Ρωσία, σε αντίστροφη ροή προς το παλιό δόγμα Κίσινγκερ για διάρρηξη της συμμαχίας μεταξύ Ρωσίας – Κίνας, είναι ενταγμένη μέσα στο ίδιο πλαίσιο.

Ταυτόχρονα, δε θα πρέπει να διαφεύγει της ελληνικής προσοχής ότι η εξωτερική πολιτική Τραμπ διανοίγει περαιτέρω σε ένα ρευστό κόσμο αβέβαιων συμμαχιών τεράστιες ευκαιρίες εξυπηρέτησης εθνικών συμφερόντων για χώρες που έχουν ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική. Ειδικά στην περίπτωση της Ελλάδας, μια ελληνική κυβέρνηση θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί τις παραπάνω αντιθέσεις για αποδέσμευσή της από το χρόνιο άγχος της Ε.Ε. και για ενίσχυση του γεωπολιτικού ρόλου μας στην Ανατολική Μεσόγειο τώρα που κρίνεται η τύχη της αξιοποίησης των

κοιτασμάτων. Κι αν θα υπήρχε βούληση από μεριάς των ελληνικής καταγωγής κορυφαίων στελεχών της διοίκησης Τραμπ (Πρινμπους κλπ) και του νέου υπουργού εξωτερικών (διαπραγματεύτηκε τα συμβόλαια της κυπριακής ΑΟΖ με τον Τ. Παπαδόπουλο) για στήριξη των ελληνικών συμφερόντων, αυτό μόνο υπό μια ελληνική κυβέρνηση με πραγματικό ενδιαφέρον θα μπορούσε να έχει αποτέλεσμα, πράγμα που δε συμβαίνει με καμμία από τις υπάρχουσες ηγεσίες των κοινοβουλευτικών μας κομμάτων.

Συμπερασματικά, είναι φανερό, στο βαθμό που τα παραπάνω επιβεβαιωθούν, ότι η παρουσία του νέου προέδρου αμφισβητεί σταθερές της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ και πάγια συμφέροντα μεγάλου μέρους της ελίτ. Αναδεικνύει, αντίθετα, νέα συμφέροντα και διεθνείς προτεραιότητες, οικοδομεί νέες συμμαχίες, προκαλεί νέους ανταγωνισμούς. Επιπλέον, δημιουργεί αναστάτωση στο παραπαίον ευρωπαϊκό οικοδόμημα και στη μάλλον αμήχανη ηγεσία του. «Κατανοητή», επομένως, η μανία των αμέριμνα βολεμένων εναντίον του.

Πόσο διαφορετική θα είναι και πού θα οδηγήσει διεθνώς αυτή η περίοδος θα διαφανεί προσεχώς από την κατάληξη της μάχης εξουσίας που εκτυλίσσεται μετεκλογικά ανάμεσα στη νέα διοίκηση και την παλιά γραφειοκρατία στις ΗΠΑ, τις τελικές επιλογές του νέου προέδρου και το διεθνές περιβάλλον. Θα επανέλθουμε.